

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 357/2016-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. septembra 2016 v senáte zloženom z predsedu Milana Lálíka (sudca spravodajca), zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka prerokoval sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA] [REDAKČIA], zastúpenej advokátom [REDAKČIA], [REDAKČIA] [REDAKČIA], vo veci namietaného porušenia základného práva garantovaného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 14 Co 371/2014 z 24. novembra 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČIA] podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 14 Co 371/2014 z 24. novembra 2015 porušené bolo.

2. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 14 Co 371/2014 z 24. novembra 2015 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Banskej Bystrici je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky v sume 363,79 € (slovom tristošesťdesiattri eur a sedemdesiatdeväť centov) na účet jej právneho zástupcu [REDAKOVANÉ] v lehote do 2 mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. marca 2016 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou napadla v záhlaví uvedené rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“), navrhla ho zrušiť pre rozpor so svojim ústavne zaručeným právom na zákonný a spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), vec mu vrátiť na ďalšie konanie a priznať náhradu trov konania v sume 363,79 €.

2. Sťažovateľka v sťažnosti namietala, že zrušujúce uznesenie krajského súdu bolo pre ňu prekvapivé, arbitrárne, nepreskúmateľné pre absenciu dôvodov, nezákonné, nespravodlivé, a tým aj ústavne neudržateľné pri právnom riešení otázky náhrady škody spôsobenej povinnou osobou voči osobe oprávnenej pri (ne)vydaní nehnuteľnosti, pretože porušenie § 5 ods. 1 až 3 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „reštitučný zákon“), môže založiť zodpovednosť povinnej osoby za vznik škody spôsobenej oprávnenej osobe podľa § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka. Túto zodpovednosť nevyklučuje ani § 10 ods. 1 citovaného reštitučného zákona; preto záver krajského súdu, že reštitučný zákon vo vzťahu povinnej osoby k sťažovateľke legálne umožňoval nevydať nehnuteľnosť, pokiaľ mala pochybnosti, že nie sú dôvody na jej vydanie, pričom nárok na náhradu škody mohol obstať až po vydaní veci, bol nesprávny.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a pripojených súdnych rozhodnutí ústavný súd zistil, že Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) medzitýmnym rozsudkom či medzi rozsudkom z 24. novembra 2013 vyslovil, že základ žaloby sťažovateľky ako

oprávnenej osoby z reštitučného nároku na náhradu škody voči osobe povinnej, ktorá jej nevydala nehnuteľnosti v lehote uvedenej v § 5 ods. 2 reštitučného zákona, je opodstatnený.

4. Proti tomuto medzirozsudku okresného súdu podala odvolanie povinná osoba, na čo krajský súd uznesením z 24. novembra 2015 zrušil rozsudok okresného súdu v vysloveným právnom názorom, že *„nevydanie vecí v zákonom určenej lehote nezakladá automaticky právo na náhradu škody pre oprávnenú osobu podľa § 420 Občianskeho zákonníka, ale že sa tak môže stať iba za podmienok uvedených v § 9 ods. 1 a § 10 ods. 1 reštitučného zákona“*. Tento právny názor krajského súdu bol pre okresný súd konečný a bezpodmienečne záväzný, lebo vyplýval z kasačného uznesenia odvolacieho súdu (§ 226 Občianskeho súdneho poriadku). Uznesenie odvolacieho súdu bolo sťažovateľke doručené 25. januára 2016.

5. Ústavný súd vyzval krajský súd ako účastníka konania na vyjadrenie sa k ústavnej sťažnosti. Podpredseda tohto súdu vo vyjadrení z 12. júla 2016 uviedol, že v odvolacom konaní nebola spochybnená možnosť uplatnenia nároku na náhradu škody podľa § 7 ods. 4 a § 10 ods. 1 reštitučného zákona ani podľa všeobecných ustanovení § 420 Občianskeho zákonníka, ale obidva nároky sú spojené iba s porušením povinnosti povinnou osobou vo forme nenakladania s nehnuteľnosťou so starostlivosťou riadneho hospodára. Tým sú dané aj určité hranice na uplatňovanie nároku na náhradu škody. V ďalšej časti odkazuje na citované uznesenie, v ktorom krajský súd zastáva názor, že nevydanie nehnuteľnosti v zákonom určenej lehote a v dôsledku toho vyvolaný súdny spor nezakladá automaticky porušenie právnej povinnosti povinnou osobou, ktoré by pre oprávnenú osobu zakladalo právo na náhradu škody. S ohľadom na uvedené krajský súd navrhol, aby ústavnej sťažnosti nebolo vyhovené; súhlasil s upustením od ústneho pojednávania a rovnako sa vyjadrila aj sťažovateľka.

6. Ústavný súd zásadne nepripúšťa ústavnú sťažnosť proti kasačnému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré nie je konečné. Z toho však neplynie, že sa nemôžu vyskytnúť prípady, že aj kasačné rozhodnutia sú spôsobilé citelne zasiahnuť do základných práv a slobôd účastníka konania, napr. formulovaním ústavne nekonformného záväzného

právneho názoru na riešenie veci, ktorý okresný súd nemôže nerešpektovať, hoci by sám mal pochybnosti o jeho zlučiteľnosti s ústavným poriadkom. Vyplýva to z kasačnej záväznosti rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré je pre okresný súd bezpodmienečne záväzné, na rozdiel od záväznosti precedenčnej. Nebola by účinnou ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzickým a právnickým osobám ústavným súdom, ak by ústavný súd nemohol zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť skôr, než skončí konanie vo veci konečným rozhodnutím. Navyše, nevyhnutne akceptujúcim právny názor vysloveným krajským súdom v jeho kasačnom uznesení vydanom v odvolacom konaní, postihnutým vadou spočívajúcou v porušení ústavnoprocených práv účastníka takéhoto konania (m. m. II. ÚS 105/09, III. ÚS 46/2013).

7. Pokiaľ by tak ústavný súd zotrval na kategorickom závere o neprípustnosti ústavnej sťažnosti proti kasačným rozhodnutiam krajského súdu (prípadne Najvyššieho súdu Slovenskej republiky), ocitla by sa časť súdneho konania celkom mimo zámer akejkoľvek kontroly, lebo by *de facto* bola týmto súdom daná takmer neobmedzená kasačná právomoc, keď prípadné vybočenie z medzí spravodlivého procesu by súd nižšej inštancie nebol oprávnený korigovať a ústavnoprávna ochrana práv účastníkov konania by bola rovnako, cez neprípustnosť ústavnej sťažnosti, vylúčená. Treba dodať, že tieto závery vychádzajú z účelu samotného konania o ústavnej sťažnosti, ktorým je ochrana základných práv a slobôd jednotlivca podľa čl. 127 ústavy.

8. Ústavný súd po konštatovaní, že ústavná sťažnosť je prípustná, je podaná včas a splňa ostatné náležitosti vyžadované zákonom [§ 49 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)], pristúpil k jej meritórnemu prejednaniu, a to bez nariadenie ústneho pojednávania pri dodržaní podmienok ustanovenia § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a dospel k záveru, že sťažnosť je dôvodná.

9. Ústavný súd stále judikuje, že jeho úlohou je len ochrana ústavnosti, a nie „bežnej“ zákonnosti (č. 124 ústavy). Ústavný súd nie je povolaný na prieskum správnosti aplikácie

zákonného práva. Môže tak urobiť len vtedy, ak súčasne zistí porušenie základných práv a slobôd jednotlivca, pretože základné práva a slobody vymedzujú nielen rámec normatívneho obsahu, ale tiež rámec interpretácie a aplikácie jednotlivých právnych noriem. Svoju vôľu pri aplikácii (napr. nerešpektovanie kogentnej normy) alebo interpretácii, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (napr. prílišný právny formalizmus), potom znamenajú porušenie základných práv a slobôd jednotlivca.

10. Nesprávna aplikácia právneho predpisu by mohla byť dôvodom na zrušenie rozhodnutia všeobecného súdu len vtedy, pokiaľ by šlo o aplikáciu zjavne svojvoľnú, argumentačne vybudovanú bez presvedčivého a racionálneho logického odôvodnenia, teda objektívne neakceptovateľnú. O taký prípad aplikácie práva ide aj v tejto veci, pretože právne závery obsiahnuté v napadnutom rozhodnutí krajského súdu sú zjavne nekonzistentné s účelom reštitučného zákona.

11. Podstata presadenia nároku na vydanie veci podľa reštitučného zákona tkvie v tom, že ak nie je povinnosť vec vydať (vyplývajúca z § 5 citovaného zákona) splnená povinnou osobou dobrovoľne, obnoví sa vlastnícke právo oprávnenej osoby k veci až v nadväznosti na právoplatnosť súdneho rozhodnutia, ktorým sa vec vydáva alebo sa ukladá povinnosť uzavrieť dohodu o vydaní veci, prípadne povinnosť na nahradenie prejavu vôle k dohode o vydaní veci.

12. Ústavný súd nemá pochybnosť o tom, že ak § 5 reštitučného zákona ukladá povinnej osobe vydať vec na základe včasnej písomnej výzvy oprávnenej osoby, ktorá preukáže svoj nárok na vydanie veci a uvedie spôsob jej prevzatia štátom, a to tým spôsobom, že s ňou uzavrie dohodu o vydaní veci a vec vydá najneskôr do 30 dní po uplynutí lehoty uvedenej v § 5 ods. 2 reštitučného zákona, ide o právnu povinnosť. Porušenie tejto povinnosti môže založiť zodpovednosť povinnej osoby za vznik škody tým spôsobenej oprávnenej osobe, a to v režime § 420 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

K tomu však treba dodať, že o porušenie povinnosti vydať vec v zmysle § 5 reštitučného zákona nepôjde počas doby, v priebehu ktorej nebude možné uzavrieť, že

oprávnená osoba (popri splneníu požiadavky včasnej písomnej výzvy a uvedenia spôsobu prevzatia veci štátom) povinnej osobe svoj nárok na vydanie veci „preukázala“, resp. hodnoverne preukázala (porov. § 5 ods. 1 prvú vetu reštitučného zákona). Tento záver platí bez zreteľa na to, či a ako dlho prípadne prebiehalo reštitučné konanie v sťažovateľkinej veci, lebo len pri splnení predpokladov obsiahnutých v § 5 ods. 1 a 2 reštitučného zákona oprávnenou osobou možno po uplynutí 30-dňovej lehoty obsiahnutej v § 5 ods. 3 citovaného zákona uzavrieť, že povinná osoba porušila povinnosť vydať vec oprávnenej osobe dobrovoľne.

13. Až do doby, keď sa povinná osoba ocitne v omeškanií so splnením povinnosti vydať vec oprávnenej osobe dobrovoľne (ak vec na základe včas podanej písomnej výzvy a po uvedení spôsobu prevzatia veci štátom nevydala v zákonnej lehote, hoci jej oprávnená osoba svoj nárok na vydanie veci preukázala), možno u oprávnenej osoby uvažovať o možnom vzniku škody na ušlom zisku. Ide o škodu spôsobenú protiprávnym konaním povinnej osoby. Okolnosť, že (na žalobu oprávnenej osoby) prebieha reštitučné konanie, povinnú osobu nezbavuje povinnosti vydať vec dobrovoľne oprávnenej osobe. Aj keď je zrejmé, že spor o náhradu ušlého zisku vzniknutého porušením povinnosti vydať včas vec podľa reštitučného zákona začatý oprávnenou osobou voči osobe povinnej počas trvania reštitučného konania je závislý na výsledku tohto konania (v ňom sa meritórne rieši jedna z otázok, ktorá má povahu otázky predbežnej v spore o náhradu ušlého zisku), nič to nemení na závere, že možnosť domáhať sa náhrady ušlého zisku voči povinnej osobe má oprávnená osoba už aj v priebehu reštitučného konania.

14. Z uvedeného vyplýva, že právne posúdenie veci odvolacím súdom bolo zjavne nesprávne. Ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky garantované čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti vyhovel podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde a ústavnou sťažnosťou napadnuté uznesenie krajského súdu podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. c) zákona o ústavnom súde].

15. Sťažovateľke ako úspešnej účastníčke priznal náhradu trov konania v sume 363,79 € (odmena advokátovi za dva úkony právnej služby) a vyslovil povinnosť krajského súdu, aby túto sumu zaplatil na účet jej advokáta v lehote do dvoch mesiacov od doručenia nálezu (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. septembra 2016